

Почти един на всеки четирима души в ЕС е изложен на риск от бедност или социално изключване. Условията на живот, равнищата на бедност и моделите за изпадане в бедност и излизане от нея са различни при жените и мъжете, както и в продължение на живота. Младите хора (на възраст от 18 до 24 години) съставляват 10 % от всички бедни в ЕС ⁽¹⁾. На този етап от живота рискът от бедност или социално изключване не е много различен при жените и мъжете, но жените очевидно заплащат цената за неравенствата между половете в по-напреднала възраст. Те са изложени на много по-висок риск от бедност или социално изключване, отколкото по-възрастните мъже.

Борбата срещу бедността през целия живот

Премахването на бедността и социалното изключване е неразделна част от стратегията „Европа 2020“. Тази ангажираност си поставя за цел до 2020 г. най-малко 20 милиона души да бъдат спасени от бедността. Държавите членки обаче са изправени пред трудности при постигането на този показател. Броят на хората, живеещи в бедност, е нараснал след 2010 г.

Жените са изложени по принцип на по-висок риск от бедност във всички възрастови групи. През целия си живот те получават по-ниски доходи от мъжете, по-често работят на нископлатени и несигурни работни места и имат прекъсвания в професионалното развитие поради отговорности за полагане на грижи. Тези неравенства през целия живот в крайна сметка водят до разлики в доходите, икономическа зависимост и по-висок риск от бедност и това става явно с напредването на възрастта. Тези факти са особено тревожни, като се има предвид, че жените са преобладаващата част от застаряващото население в ЕС.

Перспективата за целия живот отчита връзките между различните етапи в живота на даден човек и разглежда как промените в живота се наслагват взаимно при въздействието си върху всеки следващ етап.

Политиките на ЕС признават въздействието, което съчеталите се неравенства оказват върху риска от бедност и икономическа зависимост на по-възрастните жени. Европейската комисия предприе важни стъпки за премахване на разликите по пол по отношение на пенсиите. Освен това тя призова държавите членки да действат за намаляване на по-високия процент на жените, заети на непълно работно време и в професиите с по-ниско заплащане, тъй като тези фактори имат неблагоприятно въздействие върху пенсионните права. Тези политически мерки показват, че

включването на перспектива за целия живот и пола във всички фази на разработването на политики е от решаващо значение, за да се постигне реално равенство между жените и мъжете в ЕС и извън него.

Какво означава да си беден в ЕС?

Бедността сред жените и мъжете излиза извън рамките на липса на жизненоважни ресурси за оцеляване и обхваща лишаване от възможности за граждански, социални и културни дейности, както и за политическа ангажираност и социална мобилност. В рамката „Европа 2020“ понятието лица, „изложени на риск от бедност или социално изключване“ (ИРБИ), се отнася до лица, живеещи в домакинство, което се намира в поне една от следните три ситуации:

- изложено на риск от парична бедност;
- в тежко материално лишаване;
- домакинство с ниска интензивност на труда.

Младите хора в ЕС са изложени на най-висок риск от бедност

Израстването в бедност може да окаже въздействие върху целия живот. В ЕС днес почти една пета от бедните хора (19 %) са деца на възраст под 16 години. Това означава, че почти 23 милиона деца живеят в бедни домакинства.

Младите жени и мъже бяха особено силно засегнати от икономическата криза и поради това са изложени на най-висок риск от бедност в ЕС. През 2014 г. около една трета от младите хора на

⁽¹⁾ Всички данни в информационната справка са от проучвания на Евростат (EU-LFS или EU-SILC), 2014 г., освен ако не е посочен друг източник.

възраст между 18 и 24 години са били изложени на риск от бедност или социално изключване, като при жените този риск е малко по-висок.

Много млади хора често се натъкват на трудности при намирането на работа след завършване на образованието. Процентът на безработица сред младите хора (от 15 до 24 години) е драстично голям и възлиза на около 20 % за двата пола (23 % за мъжете и 21 % за жените през 2014 г.), в сравнение с 10 % за цялото население.

Дори да работят, много млади хора си остават бедни. Те заемат несигурни работни места по-често от другите възрастови групи, особено ако са напуснали училище рано. Почти половината от жените и над една трета от мъжете на възраст от 20 до 24 години (с изключение на студентите) работят на несигурни работни места⁽²⁾. През 2014 г. процентът на хората, които са работили, но са останали изложени на риск от парична бедност (бедност сред работещите), е бил 15 % за младите жени и 12 % за младите мъже на възраст от 18 до 24 години. Тези цифри представляват най-високият процент на бедност сред работещите от всички възрастови групи. Младите хора, които продължават да живеят със своите родители или са финансово подкрепяни от тях, са по-добре защитени от бедност.

По-възрастните жени са изправени пред неравенства през целия си живот

Разликата по пол по отношение на бедността започва да се увеличава с напредването на възрастта и е най-голяма при хората на възраст 75 и повече години (22 % от жените в сравнение с 15 % от мъжете живеят, изложени на риск от бедност или социално изключване). Неравенствата между половете през целия живот подкопават систематично икономическата независимост на жените, поради което за тях е много по-вероятно да изпаднат в бедност по-късно през живота си. Жените са изправени пред различни трудности на пазара на труда, сред които (но не само):

- средното равнище на заетост е по-ниско от това при мъжете;
- голяма вероятност от работа на непълно работно време (32 % за жените срещу 8 % за мъжете);
- непропорционално голям дял в сектори, които обикновено са по-ниско платени и се характеризират с ограничени

Разликата по пол в бедността започва да се увеличава с напредването на възрастта и е най-голяма при хората на възраст 75 и повече години.

възможности за професионално развитие или бавни повишения на заплатите;

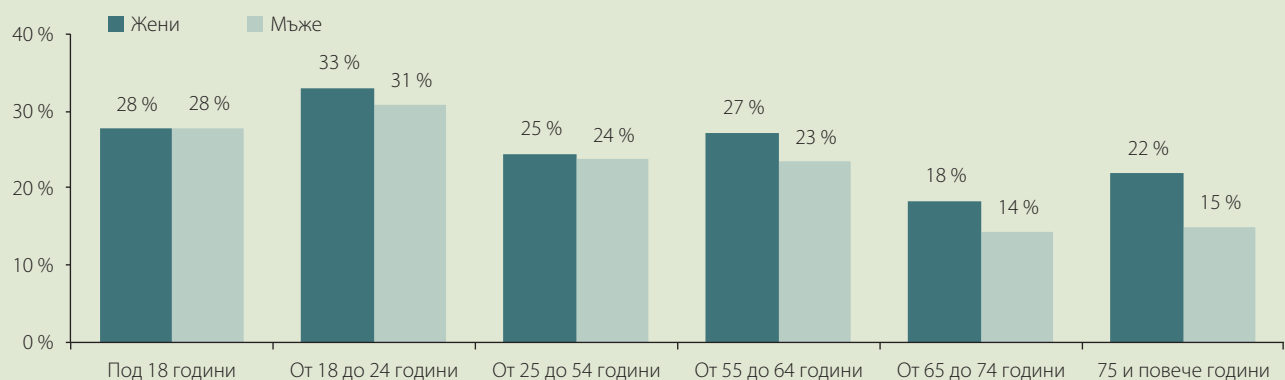
- повишен риск от несигурна заетост.

Освен това жените напускат пазара на труда по-рано от мъжете, като голям брой от тях правят това преди възрастта на пенсиониране (процентът на икономическа неактивност за жените на възраст от 55 до 64 години е 52 %, докато за мъжете в тази възрастова група той е 36 %).

Полагането на грижи и други семейни задължения, които често не се компенсират, подценяват се и се разпределят неравно, оказват силно въздействие върху положението на жените на пазара на труда. Това се отнася до целия им трудов живот, дори в по-напреднала възраст. Почти 10 % от жените на възраст 50 и повече години посочват, че поради семейни задължения или задължения за полагане на грижи те са извън пазара на труда и не търсят работа. Трудовият

⁽²⁾ EIGE (2017 г., предстояща публикация), „Gender, skills and precarious work in the EU“ („Пол, умения и несигурна заетост в ЕС“), изследователска бележка.

Фигура 1 — Излагане на риск от бедност или социално изключване (ИРБИ) по пол и възрастова група в проценти (ЕС-28, 2014 г.)

Източник: Евростат, EU-SILC (ilc_peps01).

живот на жените в ЕС-28 е с 5,1 години по-кратък от трудовия живот на мъжете. Това се дължи на прекъсвания в професионалното развитие, както и на по-ранно излизане от пазара на труда.

Тези модели на условия на труд и професионално развитие водят до ограничена икономическа независимост за жените през целия им живот и най-вече в по-напреднала възраст, а оттам — до по-малки пенсии. През 2014 г. средната разлика по пол по отношение на пенсиите в ЕС е възлизала на 40 %⁽³⁾.

Друг фактор, който изтласква по-възрастните хора от пазара на труда, е дискриминацията на лицата въз основа на тяхната възраст, която в съчетание с дискриминацията въз основа на пол представлява най-малко двойно предизвикателство за по-възрастните жени.

Какво може да се направи за намаляване на риска от бедност при по-възрастните жени?

Повишаване на икономическата независимост на жените през целия жизнен цикъл

Необходимо е да се преодолеят неравенствата между половете на пазара на труда, липсата на мерки за постигане на равновесие между професионалния и личния живот, неравното поделение на задължения и подценяването на неплатените грижи и обслужването в домакинствата, които систематично подкопават икономическата независимост на жените. Последствията от неравенствата за жените през целия им живот се проявяват особено силно в по-напреднала възраст, когато много повече жени, отколкото мъже, са изложени на риск от бедност и социално изключване. Включването на аспектите на пола през всички етапи на живота при разработването на политиките е важно за повишаване на икономическата независимост на жените и борбата срещу неравенствата през целия живот в дългосрочен план.

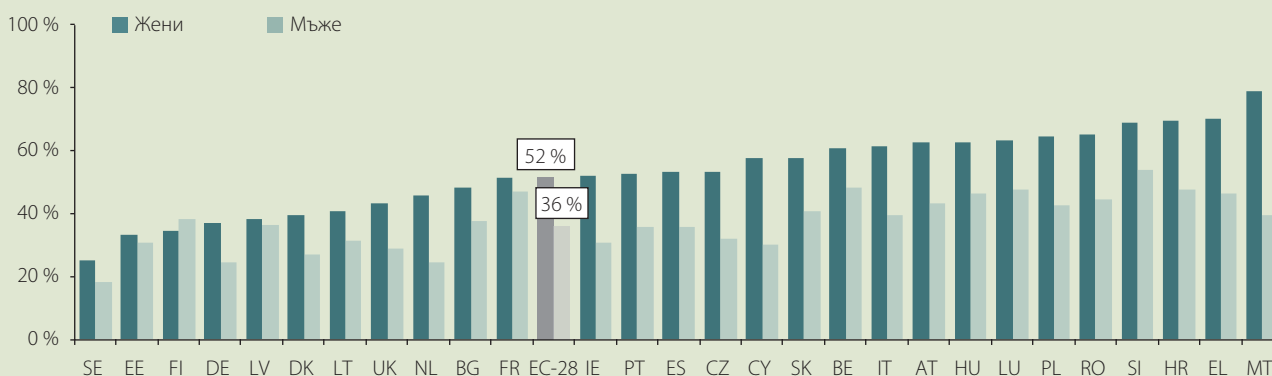
Инициативата „**Мисли, действай, съобщавай**“ имаше за цел да предотврати дискриминацията на работното място, включително дискриминацията въз основа на възраст и пол. Тя беше предложена от правителството на Обединеното кралство и е една от добрите практики, установени от EIGE. Инициативата насърчава предприятията да мислят за равенството между половете на своя персонал, по-специално във връзка с наемането, задържането на работа, повишението и заплащането. За допълнителна информация относно добри практики вижте уебсайта на EIGE.

Последствията от неравенствата за жените през целия им живот се проявяват особено силно в по-напреднала възраст.

⁽³⁾ Европейска комисия (2016 г.), „Report on Equality between Women and Men“ 2015 („Доклад за равенството между мъжете и жените“, 2015 г.), достъпно на: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/annual_reports/2016_annual_report_2015_web_en.pdf

Фигура 2 — Икономическа неактивност на по-възрастните хора по пол (на възраст от 55 до 64 години, 2014 г.)

Източник: Евростат, LFS (lfsa_ipga)

Привеждане на системите за социална закрила в съответствие с актуалните проблеми

Системите за социална закрила и политиките за борба срещу бедността трябва бъдат съобразени с новите проблеми, напр. застаряващо население, променящи се семейни структури, нови миграционни потоци и променящи се форми и условия за наемане на работа. Те трябва да осигуряват достатъчна икономическа закрила не само за традиционните форми на заетост през целия живот, но и да се погрижат за извършващите неплатен труд, свързан с полагането на грижи, за лицата на нестандартна или несигурна заетост и за засегнатите от прекъсвания в професионалното развитие поради задължения за полагане на грижи.

Годишният преглед на икономическите политики на ЕС (процес на Европейския семестър) предоставя възможност за допълнително засилване на равенството между половете през целия живот чрез отстраняване на неравенствата между половете в пенсионните системи. Периодите на полагане на грижи например могат да бъдат начислени и за двата пола, като се гарантира равен достъп до държавните пенсионни схеми за самостоятелно заетите, икономически неактивните, безработните лица, както и за лицата с нетипични форми на заетост. Сигурността в напреднала възраст изисква подобряване на наличието и достъпа до социални услуги, предоставяни от обществени институции, включително здравни и дългосрочни грижи.

Засилване на полезните взаимодействия в различните области на политиката и между тях

Причините и последиците от бедността варират много между различните групи от мъже и жени, например млади и стари, мигранти,

самотни родители, роми или хора с увреждания. Различните политики могат да засилят полезните взаимодействия между стратегите за борба срещу бедността, а икономическите и социалните политики като равенство между половете, заетост, данъчно облагане, политики по отношение на семейството и жилищата могат да помогнат за по-ефективно отстраняване на основните причини за бедността и социалното изключване. Например обезщетенията за безработица могат да защитят по-добре хората от бедност, ако са допълнени с мерки, които помагат на отделните хора да се реинтегрират в пазара на труда. Те могат да бъдат допълнително подсилени с предоставяне на социални услуги за деца, по-възрастни лица на издръжка, болни хора или хора с увреждания.

Къде можете да намерите допълнителна информация от EIGE

- Платформата за интегриране на принципа на равенство между половете предлага насоки и инструменти за авторите на политики, работещи за включване на аспекта на равенството между половете в политиките за борба срещу бедността. В нея има специален раздел, посветен на „бедността“.
- Базата със статистически данни за половете съдържа най-новите числени данни за пола и бедността в ЕС. Данните са съпоставими за всички държави членки.
- Центърът за ресурси и документация предоставя връзки към публикации относно бедността през целия жизнен цикъл. Те се намират лесно с помощта на функцията за търсене по ключова дума.

EIGE постоянно изготвя доклади, преразглеждащи различни области от Пекингската платформа за действие (ППД), в съответствие с изискванията на председателствата на Съвета на Европейския съюз. Настоящата информационна справка се основава на доклада *Poverty, gender and intersecting inequalities in the EU* („Бедност, пол и взаимно застъпващи се неравенства в ЕС“), изготвен по искане на словашкото председателство (2016 г.). В него е проучен напредъкът през периода 2007—2014 г. по отношение на намаляване на бедността при жените спрямо тази при мъжете, както и при специфични групи, изложени на риск, например самотни родители, хора с увреждания, мигранти и роми. Други по-нови доклади са:

- Gender Equality in power and decision-making („Равенство между половете във властта и при вземането на решения“) (2016 г.)
- Gender gap in pensions in the EU („Неравнопоставеност на половете по отношение на пенсиите в ЕС“) (2015 г.)
- Gender equality and economic independence: part-time work and self-employment („Равенство между половете и икономическа независимост: работа на непълно работно време и самостоятелна заетост“) (2014 г.)

Можете да разгледате всички предишни публикации и доклади по отношение на ППД, с които разполага EIGE, на <http://eige.europa.eu/beijing-platform-for-action>

Европейски институт за равенство между половете

Европейският институт за равенство между половете (EIGE) е центърът на ЕС за знания в областта на равенството между половете. EIGE подпомага авторите на политики и всички заинтересовани институции в усилията им да превърнат равенството между жените и мъжете в реалност за всички европейци, като им предоставя специфични експертни знания и съпоставими и надеждни данни за равенството между половете в Европа.

© Европейски институт за равенство между половете, 2017 г.
Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника.
Снимки: Shutterstock

European Institute for Gender Equality
Gedimino pr. 16
LT-01103 Vilnius
LIETUVA/LITHUANIA

Print: MH-06-16-074-BG-C 978-92-9470-150-3 10.2839/16058
PDF: MH-06-16-074-BG-N 978-92-9470-164-0 10.2839/56855

Контакти

<http://eige.europa.eu/>
facebook.com/eige.europa.eu
twitter.com/eurogender
youtube.com/user/eurogender
eige.sec@eige.europa.eu
+370 52157444